

KUML
1997-98

KUML 1999

KUML 1999

Årbog for Jysk Arkæologisk Selskab

With summaries in English

I kommission hos Aarhus Universitetsforlag

Redaktion: Jesper Laursen

*Omslag: Jørgen Mührmann-Lund
Korrektur: Anne Lise Hansen, Hanne Plaetner og Jytte Ræbild
Tilrettelægning: Narayana Press
Tryk: Narayana Press*

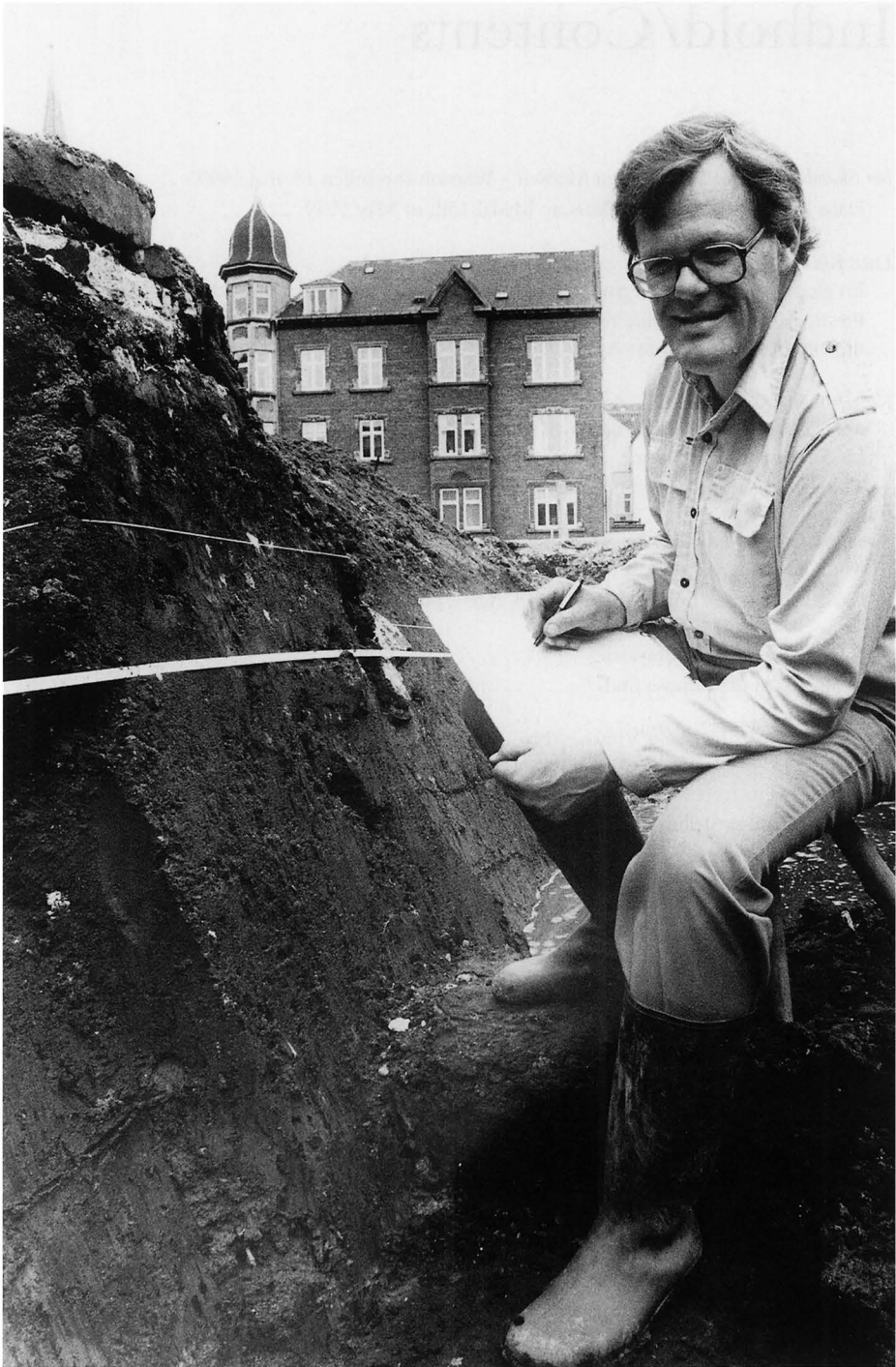
*Skrift: Bembo 12/13
Papir: 115g Arctic Silk*

Copyright © 1999 Jysk Arkæologisk Selskab

*ISBN 87-88415-01-5
ISSN 0454-6245*

Indhold/Contents

<i>Jan Skamby Madsen: Hans Jørgen Madsen – Worsaae-medailen 13. maj 1999</i>	7
Hans Jørgen Madsen – the Worsaae Medal 13th of May 1999	9
<i>Lutz Klassen: Prestigeøkser af sjældne alpine bjergarter</i>	
En glemt og overset fundgruppe fra ældre stenalders slutning i Danmark	11
Prestige axes of rare alpine rock – A forgotten and overlooked find group from the end of the early Stone Age in Denmark	48
<i>Kirsten Prangsgaard, Svend Th. Andersen, Henrik Breuning-Madsen, Mads Holst, Claus Malmros og David Robinson: Gravhøje ved Lejrskov</i>	
Undersøgelse af fem høje	53
The investigation of five burial mounds at Lejrskov	95
<i>Karen Margrethe Hornstrup: Brandgrave fra yngre bronzealder</i>	
Muligheder og perspektiver	99
Cremation graves from the late Bronze Age – possibilities and perspectives	142
<i>Stine Wiell: Vimose. Fundhistorie</i>	147
A history of the Vimose finds	167
<i>Claus von Carnap-Bornheim: Vimose. “Nye” fund</i>	169
Vimose	178
<i>Folmer Christiansen: Jelling. Bebyggelse fra jernalder og vikingetid</i>	181
Jelling. Settlements from the Iron Age and the Viking Age	220
<i>Mads Ravn: Nybro. En trævej fra Kong Godfreds tid</i>	227
Nybro. A wooden track from the age of King Godfred	255
<i>Bjarne Lønborg: Vikingetidens kvindedragter</i>	259
Women’s Dresses of the Viking Age	266
<i>Hans Krongaard Kristensen: Hospitalsbygningen ved Øm Kloster</i>	
Arkæologisk undersøgelse af en stor senmiddelalderlig bygning og en nyfundet kanal	269
The hospital of the Øm Monastery. The archaeological investigation of a large, late medieval building	294
Anmeldelser	297
Jysk Arkæologisk Selskab 1998	335
Jysk Arkæologisk Selskabs skrifter	339

Hans Jørgen Madsen på udgravning i Århus 1987. Foto: Preben Hupfeld, Århus Stiftstidende.
Hans Jørgen Madsen excavating in Aarhus 1987. Photo: Preben Hupfeld, Aarhus Stiftstidende.

Hans Jørgen Madsen

Worsaae-medaillen 13. maj 1999

Af JAN SKAMBY MADSEN

Den 1. juli 1999 gik Hans Jørgen Madsen på pension efter 35 år som museumsinspektør ved Moesgård Museum og efter mange års virke i Jysk Arkæologisk Selskab, hvor han i 1970 overtog lokalkredsen og fra 1982 blev Selskabets generalsekretær.

Hans Jørgen Madsen er årgang 1937, født i Svebølle på Vestsjælland, hvor hans far var mejeriejer. Her voksede han op i en egn, rig på fortidsminder og tæt på Åmosen og Halleby Å. Det var her interessen for fortiden og arkæologien blev vakt. I 1955 blev han student og begyndte umiddelbart efter på Tandlægehøjskolen i København. Dentalogien blev dog et kort bekendtskab, for allerede i 1956 startede han på Århus Seminarium med liniefag i historie og religion, og begyndte samtidig at læse arkæologi under professor P.V. Glob ved Aarhus Universitet.

Arkæologistudiet betragtede han i begyndelsen nærmest som en spændende hobby, der nu blev lejlighed til at fordybe sig i, men det var lærergeringen, han regnede med, skulle blive hans levevej. I juni 1959 tog han lærereksamenen, men arkæologien havde bidt sig fast, og studiet blev nu fortsat på fuld tid og afsluttedes med magisterkonferens i sommeren 1964. Hans Jørgen Madsen blev færdig en fredag og startede allerede om mandagen som museumsinspektør på udgravningerne i Århus midtby under det gamle hotel Skandinavien sammen med H. Hellmuth Andersen. Så hurtig en overgang fra studier til fast arbejde ses sjældent i dag.

Hans Jørgen Madsen eller Mads, som han kaldes blandt kolleger og venner, havde allerede deltaget i adskillige udgravninger i studietiden, både herhjemme og i udlandet, men den første udgravning som museumsinspektør i Århus midtby blev også starten på hans livsværk, som har været arbejdet med Århus by i vikingetiden og middelalderen. I 1971 udkom bogen "Århus Sønder vold en byarkæologisk undersøgelse", hvor han sammen med Hellmuth Andersen og Peter Crabb fremlagde de arkæologiske undersøgelser fra Skt. Clemens Torv. Bogen, der blev smukt illustreret og tilrettelagt af Flemming Bau, er på et højt fagligt niveau, der siden har dannet skole for, hvorledes byarkæologiske undersøgelser bør publiceres.

Siden gennemførte Mads mange undersøgelser i Århus by, og han har skrevet en række artikler om arbejdet. Han har på smukkeste vis rundet

sit arbejde omkring byen af i bd. 1 af "Århus Byens Historie", der udkom i 1996. Her tegnes billedet af byens tidlige topografi med sikker hånd.

Samarbejdet med Hellmuth Andersen fortsatte med undersøgelserne af Danevirke i første halvdel af 70'erne, hvori også Olfert Voss deltog, og dette resulterede i et tobindsværk. Og så er det iøvrigt blevet til et utal af arkæologiske udgravninger i lokalområdet og i det øvrige Jylland. Man fornemmer dog, at det der har stået Mads' hjerte nærmest i de seneste år, har været de arkæologiske undersøgelser sammen med museumsinspektør Jens Jeppesen ved Lisbjerg kirke, senest publiceret i Kuml under overskriften "Trækirke og stormandsgård i Lisbjerg". Her er der opstået et skæringspunkt mellem de to interesser – der netop var liniefagene på seminariet – historie og religion.

Mads plejer at sige, at han ikke har været meget skrivende, hvilket kan virke vel beskedent, når man ser hans publikationsliste, som indeholder omkring 70 titler. Der er skrevet om et utal af emner, og Mads har også været en flittig leverandør af artikler til tidsskriftet Skalk. Overskrifterne på Skalk-artiklerne har bl.a. været "Den frække frø", "Uhyre i Århus" og "Den gale sømand" – alle titler, der ville have været en Edgar Allan Poe værdig.

På formidlingsområdet har Mads været lige så aktiv som i sit faglige arkæologiske virke. Rådhusudstillingen til festugen i 1966, Kældermuseet om udgravningerne af Sønder vold blev åbnet i 1967, og vikingeudstillingen på Moesgård blev opbygget til åbningen i 1970. Samtidig er der blevet holdt et utal af foredrag, og det er tydeligt, at Mads har været glad for at besøge forsamlingshusene og berette om sit arbejde.

Det er i det hele taget karakteristisk for Hans Jørgen Madsens arbejde, at han får det hele med, og at tingene bliver fulgt til dørs. Grundige udgravninger og dokumentation, der publiceres i videnskabelige tidsskrifter, bliver efterfulgt af populære artikler og skrifter. Og tingene bliver afsluttet. Det er der ikke mange af kollegerne rundt om i landet, der kan leve op til.

Administrativt har Hans Jørgen Madsen siddet i Fortidsminderrådet, i Det Arkæologiske Nævn, og han har været formand for bestyrelsen for Århus Bymuseum. Det, som han har viet flest kræfter, har dog nok været Jysk Arkæologisk Selskab og Moesgårdkredsen, hvor foredragsaftener og udflugter er blevet arrangeret med stor omhu.

På Moesgård Museum vil Mads i dagligdagen blive savnet for sin venlighed og lune, sin ro og sit overblik. Ved juletid vil såvel museets personale som Moesgårdkredsen komme til at lide under savnet af hans legendariske oplæsninger af julegildet hos Harald Blåtand fra Frans G. Bengtssons roman "Røde Orm".

Worsaae-medajllen blev overrakt Hans Jørgen Madsen af rigsantikvar Steen Hvass på Jysk Arkæologisk Selskabs Generalforsamling den 13. maj 1999.

Hans Jørgen Madsen – the Worsaae Medal 13th of May 1999

Hans Jørgen Madsen retired on the 1st of July 1999 after having been a curator at Moesgård Museum for 35 years and after many active years in the Archaeological Society of Jutland, first as the leader of the local district from 1970, then as the general secretary of this society from 1982.

Hans Jørgen Madsen was born in Svebølle in West Sealand in 1937 as the son of a dairy owner. He grew up in an area rich with relics of the past and close to the Åmose bog and the Halleby Å stream. Here his interest in the past and in archaeology was awakened. In 1955, he became a student at the Dental College in Copenhagen, but he soon changed his mind and began training as a teacher at the college of education in Århus. Here he chose history and religion as his main subjects. At the same time, he began studying archaeology at Aarhus University under Professor P.V. Glob.

At first he considered the study of archaeology an interesting hobby, which he would now have the opportunity of getting more acquainted with while studying for his future profession as a teacher. However, having finished his teacher training in 1959, he began studying archaeology full time and passed his MA degree in the summer of 1964. Hans Jørgen Madsen finished on a Friday and started on the following Monday as a curator leading the excavations under the old Scandinavia Hotel in the centre of Århus together with curator H. Hellmuth Andersen. Nowadays, such a quick change from studies to permanent work is rather unusual.

While studying, Hans Jørgen Madsen – or Mads, as friends and colleagues call him – had taken part in quite a few excavations, in Denmark and abroad. However, his first excavation as a curator in the centre of Århus was also the beginning of his life's work, the study of Århus during the Viking Age and the Middle Ages. In 1971, the book "ÅRHUS SØNDERVOLD, en byarkæologisk under-

søgelse" was published. In this he and his co-authors Hellmuth Andersen and Peter Crabb presented the archaeological investigations of Skt. Clemens Torv. The book was beautifully illustrated and designed by Flemming Bau, and its high professional level has since served as a model for the publication of urban archaeology.

Later, Mads undertook many investigations in the city of Århus, which he published in a number of articles and rounded off beautifully in the first volume of "Århus Byens Historie", published in 1996. Here, he paints the picture of the early topography of the city with a steady hand.

The cooperation with Hellmuth Andersen continued in the investigation in the early 1970ies of Danevirke, in which Olfert Voss took part. The results were published in two volumes. Further, Mads has undertaken numerous archaeological investigations in the local district as well as in the rest of Jutland. However, the archaeological investigations undertaken with curator Jens Jeppesen at the church of Lisbjerg seem to have been his favoured task, perhaps because they unite history and religion – Mads' two interests and the main subjects from his days at the college of education. The results were published recently in KUML under the headline "A wooden church and big man's hall at Lisbjerg".

Mads' recurrent remark that he has not written much is a somewhat modest statement, considering that his list of publications holds around seventy titles. He has written on countless subjects and has been a frequent supplier of articles for the SKALK magazine. The headlines of the SKALK-articles were, among others, "The cheeky frog", "A Monster in Århus", and "The Mad Sailor" – titles worthy of Edgar Allan Poe. The results of his archaeological investigations have also been popularised in other ways, such as the town hall exhibition during the Festival Week of

1966, the “cellar museum” presenting the results of the Sønder vold excavation, which opened in 1967, and the Viking exhibition at Moesgård, created for the opening in 1970. Further, he has held many talks and lectures, and evidently liked visiting village halls to tell about his work.

Precision and fulfilment characterise Mads’ work. Thorough excavations are documented in scholarly journals and published in popular articles and magazines. He certainly finishes off his work more thoroughly than most of his colleagues.

As for administration, Mads has been a member of the Council of Ancient Monuments and the Archaeology Board and chairman of the board of Århus City Museum. Still, he probably put most energy into the Archaeological Society of Jutland and the Moesgård district of this society for which he carefully arranged lectures and excursions.

At Moesgård Museum, Mads’ friendliness and humour, his composure and his breadth of view will be much missed. At Christmas, the museum staff and the Moesgård district of the Archaeological Society of Jutland will suffer the loss of his legendary recitations of the Yule feast at Harold Bluetooth’s hall from the novel “Red Worm” by Frans G. Bengtsson.

The Keeper of National Antiquities, Mr Steen Hvass, presented Hans Jørgen Madsen with the Worsaae Medal at the general assembly of the Archaeological Society of Jutland on the 13th of May 1999.

Jan Skamby Madsen
Moesgård Museum

Translated by Annette Lerche Trolle